

ARABCI IN ISLAM

ARABIJA PRED ISLAMOM:

- semitski Arabci
- puščava z rdečkastimi skalami
- nomadski Arabci - **beduini**
- živinoreja
- pogosta selitev
- bojevanje za obstanek (hrana, voda, boji z drugimi ljudstvi - krvno maščevanje, boji, plenilski pohodi)
- večji pomen moških kot žensk v družbi (boji)
- - o JZ polotoka: pokrajina Jemen - monsuni - deževje □ razvoj posredniške trgovine
 - o SV Arabije: država Lahimidov - pod Perzijci
 - o S Arabije: kneževina Gasanidov - pod } v 6. stol
Bizancem
krščanski
 - o svobodna pokrajina Hedžas (med Sirijo in Jemnom), z mestom Meka □ sveto mesto, tranzitna trgovina (črni kamen - meteorit)
- k njihovem uspehu je pripomogla najbolj enotna vera (jih tudi povezala)

MOHAMED IN ROJSTVO ISLAMA:

- Mohamed - ustanovitelj islama, božji prerok
- njegovi življenjepisi iz 8. in 9. stol. (prvi pisec: Ibn Ishaq)
- življenje:
 - o rodil 570 v Meki, haššemitski rod, plemena Kurejšev
 - o kot otrok sirota □ pastir □ se bogato poroči
 - o spoznava židovske in rščanske nauke, vera v enega boga
 - o prikazal se mu je angel Gabrijel na gori Hira in mu predal božje sporočilo
 - o začel je oznanjati vero v enega boga - ALAHA (podreditev ožji volji), verniki pa MUSLIMANI
 - o sprva se vera širi počasi
 - o zaradi sovražnih pritiskov trgovcev (ker je zahteval ukinitvev malitik -bi trgovci izgubili dohodke od romarjev) je 16. junija 662 skrivaj prebegnil z svojimi

pristaži v Medino □ od takrat naprej muslimansko
štetje let

- o islam postane verska, vojaška in politična sila (Mohamed verski, vojaški, politični voditelj)
- o po večletnih bojih z medinjskimi Judi je leta 630 zavzel Meko, ki je spejela novo vero, Mohamed pa ji je dodeljiv položaj SVETEGA MESTA, toda Kaba-SVETIŠČE ALAHA
- o islam prevlada skoraj pa vsej Arabiji □ širjenje islama = politično združevanje (povezanost)

KORAN:

- muslimanska sveta knjiga, z božjimi razodetji, ki so bila oznanjena Mohamedu, v 610-632
- napisana v arabskem pesniškem jeziku, sestavljena iz prvega poglavja (celota zase) in ostalih 114 poglavij, razdeljenih na verze
- sporočilo o prerokovem življenju v Meki in Medini, temeljna verska in socialna določila
- značilna prevzemanja iz judovske in krščanske religije (monoteizem, vera v nebesa in pekel, Jezus, Mojzes-kot preroki)
- islam ne pozna zakramentov, prepoved upodabljanja boga in oboževanje svetnikov, ni nauka o troedinosti (Bog se ni rodil, Jezus je le eden izmed prerokov)
- koran v 9. stol. dopolnijo še s **suno** (zbirko Mohamedovih izjav)
- oblikovani verski nauki, ki urejajo življenje muslimanov (vsakdanje navade, prehrana-ne jejo svinjine, pijejo alkohola, oblačenje, ...)
- islam ohrani nekatere arabske obrede, mnoge prepove (npr. krvno maščevanje) ali spremeni (položaj žensk-lahko dedujejo), še vedno tančica, mnogoženstvo (do 4 žene, pod pogojem da si lahko za njih skrbel)

ARABSKA OSVAJANJA:

- začetki nove civilizacije – pomembna vloga cerkve:

- o **džihad**-dolžnost muslimana da se bori proti nevernikom/sovražnikom (nekateri vladarji to izkoriščali za lastno interesne napade)
- o **največja čast je smrt v boju za vero** (tisti pridejo v paradiž)
- ugodne razmere za osvajanja:
 - o novoperzijska država in bizantinsko cesarstvo izčrpani od medsebojnih bojev
 - o nekatera ljudstva so Arabce videla v luči odrešiteljev (saj bi jih naj odrešila prejšnih oblasti)

DOBITEV ARABSKEGA IMPERIJA:

- za Omajadsko dinastijo kalifov je zavladata dinastija Abasidov (središče Bagdad), niso pa prevzeli:
 - o oblasti v islamski Španiji (tam nastal samostojni kalifat)
 - o izguba oblasti v S Afriki in centralni Aziji
- razcvet islamske kulture pod Abasidi (vladarja Haruna Al Rašida in Al Mamuna)
- moč Abasidov vedno bolj oslabiljena, v 10. stol. le še navidezna, vse do 1258 □ Mongoli osvojijo in porušijo Bagdad □ razpad imperija na manjše države (še naprej pa se ohranjajo islamski zakoni, arabščina, trgovina, potovanja romarjev)-islamska vera še danes povezuje te države
- zaradi različnih teoloških razlag so se pojavila nesoglasja:
 - o šiiti ne priznavajo sune-verjamejo da je edini pravi naslednik Mohameda četrti kalif Alij in njegovi nasledniki
 - o sunitov je 90 % vseh muslimanov

DRUŽBENA UREDITEV V ČASU OMAJADOV IN ARABCEV:

- v arbski državi: politika in religija pvezani
- kalif – politični in verski poglavar (bolj politični)
- uprava, v Medini, sredstva dobivala iz: vojnega plena, davka (plačevali nemuslimani), prispevka za reveže(plačal vsak musliman)
- zaradi širjenja in heterogenosti, uradniški aparat razvejan
- omajadski kalifi prestavijo prestolnico v Damask (Sirija)

- vladali po vzoru orientalskih despotov
- kalitat deden

DRUŽBENA UREDITEV:

- sužnjelastniška, fevdalna
- izhaja iz različnih družbenih odnosov izpred časa islama:
 - o Egipt: kmetje obdelovali zemljo kit zakupniki
 - o Sirija in Palestina: vladarska in cerkvena posestva, veliki zakupniki dajali v obdelavo kolonom
 - o Irak in Iran: veleposestniki-aristokracija in kraljevske družine, zemljo obdelovali kmetje/sužnji)
- z prihodom Arabcev so posestva pripadala državi osvajalcev (vsi nemuslimani, ki jim niso zaplenili zemlje-plačevali zemljiški davek- zemljarino), vsi nemuslimani pa so plačevali glavarino-davek od vseh za delo sposobnih moških
- Arabci – NAJVIŠJI DRUŽBENI SLOJ (večvredni):
 - o živeli v mestih, utrjenih taboriščih
 - o za vojaško ali civilno službo dobili državno zemljo v dedni zakup, ali pa vsaj dosmrtno
 - o pobirali davke (zemljarino in glavarino), sami pa plačevali DESETINO prihodkov (v 10.stol. dedna posestva oslabila centralno oblast)

ISLAMIZACIJA:

- **mavali** - staroselci, ki so sprejeli islam (načeloma enakopravni z arabskimi muslimani-ker bili pripadniki iste vere, v resnici pa drugorazredni-v vojski slabši položaj, nezaželene poroke z Arabci)
- islamizacija sprva med prejšnim privilegiranim slojem (mislili, da bodo s sprejemanjem islama obdržali privilegije), v 8., 9. stol. pa tudi med kmeti (kalifi začeli vsiljevati islam), v glavnem pa postopoma in nenasilno
- arabščina upravni jezik (namesto grščine, latinščine, perzijščine), arabščina, kot vsakdanji jezik pa se je uveljavila šele v 2. polovici abasidske dinastije
- arabski denar
- število mavalijev je z osvajanjem naraščalo, hkrati pa < tudi sovražstvo do Arabcev-njihov skupen cilj je bilo oblikovanje islamske in ne arabske države (to jim uspe po padcu Omajadov) □
- z novo abasidsko dimastijo kalifov:

- o ločila se islam in arabstvo - (visoke državne službe ne opravljajo samo Arabci)
- o uprava po perzijskem vzoru, neposredno posvetno oblast izvršujejo najvišji državni uradniki, vezirji (in ne kalif)
- o razkošno dvorno življenje
- pripadniki neislamskih religij (kristjani in judje-temeljili na božjem razodetju), "ljudje knjige" (imeli sveto knjigo):
 - o lahko obdržali svoje imetje, sodstvo, ...
 - o niso bili v vojski(vera prepoveduje služenje v musl. vojski)
 - o oblastniki bili strpni do njih
 - o plačevali poseben davek (rešili so se ga lahko le z spreobrnjenjem v islam)
- najnižji družbeni sloj so bili SUŽNJI:
 - o trgovina s sužnji vse do 19. stol. (konča se zaradi mednarodnih pritiskov)
 - o sužnje pridobivali med vojnimi ujetniki, z ropanjem in nakupi v Afriki, Evropi, Aziji
 - o izkoriščali v kmetijstvu, obrtnih delavnicah, rudnikih, vojaški službi, ... (tudi v haremih, kjer so jih skopili → postali so evnuhi, varuhi žensk v haremu)
 - o zaslužnjevanje muslimanov je bilo prepovedano
 - o sužnji so se osvobodili z islamizacijo, kar je veljalo za pobožno dejanje (celo nekateri kalifi so bili sinovi suženj)

ISLAMSKA KULTURA:

- kultura je dosegla največji razcvet v času Abasidov
 - znanost: univerze(v Badgadu,Kairu),študirali in prevajali grška dela
 - MATEMATIKA:
 - o Indijski desetiški sistem
 - MEDICINA:
 - o razvila na osnovi grških spisov
 - o odkrili načelo krvnega obtoka v pljučih, zdravili koze, izvajali operacije (brez bolečin z anestezijo)
 - o prve lekarne in farmacevtske šole, bolnišnice, dispanzerji
- o skrb za javno higieno

- ASTRONOMIJA:
 - o za osnovo vzeli Ptolemejeva dela
 - o postavljali observatorije
 - o izpopolnili instrumente
 - o arabski izrazi in imena
 - o določili gibanje Zemlje okoli Sonca, izračunali njen polmer
- GEOGRAFIJA:
 - o geografska dela
 - o dokaj točni zemljevidi
- KEMIJA:
 - o odkrili nove snovi
 - o želeli so odkriti eliksir - kamen modrosti, ki bi spremenil kovine v zlato, podaljšal človeku življenje
- PRAVO: koran je bil osnova - civilna, kazenska, trgovska, vse izhaja iz religiozних načel (vsakdanje, javno, zasebno življenje)
- ZAČETNIKI SVETOVNE TRGOVINE
- BIOLOGIJA:
 - o nove rastline: sladkorni trs, bonbaž, murva, palma
 - o nove živali: ovce merinos, konji
- papir (postopek izdelave so izvedeli od kitajskih ujetnikov)
- veliko besed je arabskega izvora

ISLAMSKA KULTURA:

- vplivala islamska religija in umetnost staroselcev
- ARHITEKTURA:
 - o **mošeja** - osrednja islamska stavba (kupolasta dvorana za molitev, nepokri. dvorišče, vodnjak, minaret- visok stolp, kliče)
 - o **džamija** - večim skupnostim namenjene glavne mošeje
- stavbno okrasje - okrašene stene, barvasti okraski (arabeska-obesek), knjižno slikarstvo-na kovinah ,tkaninah, keramiki (nadomestilo za prepovedano religiozno slikarstvo in kiparstvo)
- GLASBA: (jo podpirali tudi mnogi kalifi)
- KNJIŽEVNOST: pripovedništvo in pesništvo, delo: Tisoč in ena noč